

811. 161.2101
(08)
Б92

1

БУКВАРЪ

ЮЖНОРУССКІЙ.

1861 року.

САНКТПЕТЕРБУРГЪ.

ВЪ ПЕЧАТНІИ ПОЛІТЕХНИЧЕСКАЯ И

КОЛЕКЦІЯ

000000143174

Бібліотека Київського університету ім. Б. Грінченка

2

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ.

С.-Петербургъ, 21-го Ноября 1860 года.

Ценсоръ Архимандритъ ФОТІЙ.

Ценсоръ В. БЕКЕТОВЪ.

Составилъ Тарасъ Шевченко.

ВЕЛЫКА АЗБУКА.

А Б В Г Д Е Ж З И І Й К Л
М Н О П Р С Т У Ф Х Ц Ч
Ш Щ Ъ Ы Ь Я Э Ю Я Ө Ү

МАЛА АЗБУКА.

а б в г д е ж з и і й к л м н о
п р с т у ф х ц ч ш щ ъ ы ь
ѣ э ю я ө ү

44325

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
БІБЛІОТЕКА

Л Щ М Н О П

Ч Т К Ъ Ш Ъ

Ъ Е Х И Ё Ц

Й Ж Ф В В Я

Р А Д Э Ю Ы

З У І Г Б С

1 2 3 4 5 6 7 8 9 0

СКЛАДЫ.

Стыхъ первый.

Чи-е що лѹч-че, кра-ще въ сви-ти,
 Якъ у-кѹ-пи жи-ты,
 Зѣ бра-томъ доб-рымъ доб-ро пев-не
 По-знать, не-ди-лы-ти.

Стыхъ другый.

По-мо-лю-ся Гос-по-де-ви
 Сер-цемъ о-ди-нд-кымъ
 И-на злыхъ мо-ихъ по-гля-ну
 Не-злымъ мо-имъ ѡ-комъ.

Стыхъ третій.

Спа-сы ме-нѣ, по-мо-лю-ся
 И вос-по-ю знд-ву, —
 Тво-и бла-га чи-стымъ сер-цемъ
 Псал-мѡмъ ты-химъ, нд-вымъ.

Стыхъ четвёртый.

Го-сподь лю-бить сво-и лю-де,
 Лю-бить, не-о-ста-вить
 До-жи-да-е, по-ки прав-да
 Не-реть ны-ми ста-не.

Стыхъ пятый.

Влѡв-лять дѹ-шу прѧ-вед-ны-чу,
 Кровь дѡ-бру о-су-дять,
 Мы-ни Го-спѡ-дѣ при-ста-ны-ще
 За-ступ-ны-комъ бу-де.
 И воз-дасть имъ за дѣ-ла ихъ
 Кро-вѧ-ви лу-кѧ-ви,
 По-гѹ-быть ихъ, и ихъ слѧ-ва
 Ста-не имъ въ не-сла-ву.

Стыхъ шѡстый.

Пса-лѡмъ нѡ-вый Го-спо-де-ви
 И нѡ-ву-ю слѧ-ву
 Вос-по-ѡмъ чест-нымъ со-бѡ-ромъ
 Сѣр-цемъ не-лу-кѧ-вымъ,
 Во-псал-ты-ри и тым-пѧ-ни
 Вос-по-ѡмъ бла-гѧ-я,
 Я-ко Богъ ка-рѧ не-пра-выхъ
 Пра-вымъ по-ма-гѧ-е,
 Пре-по-дѡб-нѧ-и во слѧ-ви
 И на ты-хихъ ло-жахъ
 Ра-ду-ют-ця, сла-во-слѡв-лять
 Хвѧ-лять и-мя Бѡ-же.

ПСАЛОМЪ СXXXII.

Чи е що краще, лучче въ світи
 Якъ у купи житы
 Зъ братамъ добрымъ, добро певне
 Пожыть не дилгытѣ?
 Яко миро добро - вонне
 Зъ головы чесної
 На бороду Аарону
 Спадае росю,
 На гаптовани ометы
 Ризы дорогїи;
 Або росы Ермонскїи,
 На святїи гори
 Высокїи Сїоньскїи
 Спадають, и творять
 Добро тварямъ земнороднымъ
 И земли и людемъ . . .
 Оттакъ бративъ благихъ своихъ
 Господь не забуде.
 Воцаритця въ дому тихимъ
 Въ семьї тїй великїй,
 И пошлє имъ добру долю
 Одъ вѣка до вѣка.

МОЛІТВИ.

Иисусъ Христосъ, сынъ Божій святымъ духомъ, воплощённый одъ пречистої и пренепорочної дивы Маріи, научавъ людѣй беззаконныхъ слѣду правды и любви, единому святому закону. Люды беззаконніи не няли віры его искреннему святому слѣду, и роспяли его на Хрестѣ мѣже разбѣйниками, яко усѣбныка и Богохула. Апостолы, святіи ученики его рознесли по всѣй землѣ слово правды и любви, и его святую Молитву.

Отче нашъ, ѿже еси на небесѣхъ! да святится ѿмя Твое, да прійдетъ царствіе Твое, да будетъ воля Твоя, яко на небеси и на землѣ. Хлѣбъ нашъ насущный даждь намъ днесь и остави намъ долги наша, яко же и мы оставляемъ должникомъ нашимъ и не введи насъ во искушеніе, но избави насъ отъ лукаваго.

Яко Твое есть царство, и сила, и слава во вѣки. Аминь.

Ширилось и ширилось свѣтее слово Христово, на опоганеній землі. Огнѣмъ и кровію людскою очистилось, яко злато въ горныли-тѣе свѣтѣе Божее слово, ате своимъ святымъ тыхимъ, яенымъ свѣтомъ, тойдикъ ослыпыло очи людей поганыхъ; найшлысь лже-учители и лже-пророки. Той ди, въ 315 року, по воплощеніи сына Божія, въ гóроди Никеи зібралысь присвѣтери и епископы, ревнители святой Христовой заповиди, и одностайне, однопшине, написали Хрестіанамъ символъ вѣры.

Вѣрую во единого Бога, Отца, вседержителя Творца небу и землі, вѣдимымъ же всемъ и невѣдимымъ; и во единого Господа Исуса Христа, сына Божія единороднаго, Иже отъ Отца рожденнаго прѣжде всехъ вѣкъ, свѣта отъ свѣта, Бога истинна отъ Бога истинна рожденна, несотворенна, единосущна Отцу, Иже вся быша, насъ ради человекъ, и нашего ради спасенія, спшедшаго съ небесъ, и воплотившагося отъ Духа Свята и Маріи Дѣвы, и вочеловѣчашася; распятаго же за ны при Понтій-

стѣмъ Пилатѣ и страдѣвша, и погребѣнна; и воскресшаго въ третій день по писаніемъ; и возшедшаго на небеса, и сядѣщаго одеснѣю Отца; и паки грядѣщаго со славою, судити живыхъ и мѣртвыхъ. Его же Царствію не будетъ конца; и въ Дѣха Святаго, Господа животворящаго, Иже отъ Отца исходящаго, Иже со Отцемъ и Сѣномъ споклоняема и славіма, глаголавшаго Пророки; во и едїную, святѣю; соборную и Апостольскую Церковь; исповѣдую едїно-крещеніе во оставленіе грѣховъ. Чаю воскресенія мѣртвыхъ, и жизни бѣдущаго вѣка. Аминь.

Беззаконіе и неправда вкрѣлись знову въ дѣшу людскѣю, и Правдоучители сховались въ дѣбри и вертепи; побудовали соби скиты, кѣли, и святїи монастыри; и въ своѣму святѣму пристѣныци молились Богу; и иноди подавали святѣе правды слово беззаконнымъ тѣмнымъ людемъ. Той ди, коло 372 року, въ тихій своѣй кѣли, озвѣвѣся за слово Христовѣ Эдѣсскїй дїаконъ Ефремъ Сиринъ. и поучая людеи и въ

Цѣркви и на улицѣ, яко заповидь Христову передавъ намъ свою святую молитву.

Господи и владыко живота моего! Духъ праздности, унынія, лобначалія и празнословія не даждь ми.

Духъ же цѣломудрія смиренномудрія и терпѣнія, любвѣ даруй ми рабу Твоему.

Ей Господи Царю даруй ми зрѣти моя прегрѣшенія и не осуждати брата моего, яко благословенъ еси во вѣки вѣковъ. Аминь.

РУКОПИСНА АЗБУКА. ВЕЛЫКА.

А Б В Г Д Е Ж З И Й
 К Л М Н О П Р С Т У
 Ф Х Ц Ч Ш Щ Ъ Ы Ь
 Э Ю Я Ѡ ѡ

РУКОПИСНА АЗБУКА. МАЛА.

а б в г д е ж з и й к л м н
 о п р с т у ф х ц ч ш щ ъ ѣ
 ь ѵ ѿ ѹ ѻ ѿ

Де есть добри люди,
 Тамъ и правда буде,
 А де кривда буде,
 Тамъ добра не буде.

Аще кто режетъ яко любу Бога, а
 брата своего невидитъ — ложь есть!

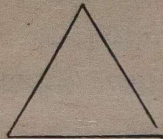
Іоанна XXIV, 20.

ЛИЧВА.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10.

100. 1000. 10000. 100000. 1000000.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
2	4	6	8	10	12	14	16	18	20
3		9	12	15	18	21	24	27	30
4			16	20	24	28	32	36	40
5				25	30	35	40	45	50
6					36	42	48	54	60
7						49	56	63	70
8							64	72	80
9								81	90
10									100

ДУМА ПРО ПЫРЯТИНСКОГО ПОПОВИЧА
ОЛЕКСІЯ.

На сьнєму мѳри, на билому камєни
Ясєнєкїй єдокоть жалїбно квїлїть, проквїляє,
Смѳтно себе мѳє, на сьнѳє мѳре спыльна по-
глядѳє,

Що на сьнєму мѳри не добре щось-починає:
Що на нѳби вси зѳри потмарило,
Половїна мїсяця вѳ хмѳры вступило;
А изѳ нїзу бѳйный вїтерѳ повивѳє,
А по сьнєму мѳрю супротївну хвїлю поднимѳє,
Сѳдна козацькї на тры частї розбывѳє:

Одну часть взяло,
Вѳ землю Агарьску занєсло;
Другу часть гїрло
Дунайськєє пожєрло;
А трєтя — дежѳ ся-мѳє!
Вѳ сьнєму мѳри потопѳє! —

При той частї бувѳ Грыцько Зборовськїй,
Отаманѳ козацькїй запорѳзькїй.
Той по судну похожѳє, словїми промовлѳє:
„Хто-сь мѳжѳ нѳмы, панѳве, великїй грїхѳ на
собї мѳє.

Що-сь дуже зля хуртовина на насъ налягає;
 Сповідайтесь, брати, милосердному Бѣгови,
 Синѣму морєви, и мени отманови кошовѣму!
 Вь снѣ мѣ морє впадѣйте,
 Вийська козацького не губите!“

То козаки тѣе зачували,

Та й вси замовчали:

Бо вь грихахъ себѣ не знавали.
 Тьльки обизрався писарь вийськовий,
 Козакъ лейстровий,
 Пирятинскій попѣвичь Олексій:

—Дѣбре вы, братця, учините,
 Менѣ сѣмого возьмите,
 Менѣ чѣрною китѣйкою ѓчи завяжите,
 До шѣи бѣлий кѣмень причепите,
 Та й у снѣ мѣ морє зопхните!
 Нехѣй бѣду одынь погубаты,
 Козацького вийська не збавляти!“

То козаки тѣе зачували,

До Олексія попѣвича словѣми промовляли:

—Ты-жъ святѣе письмѣ вь рѣки берешъ, читѣешъ,
 Насъ простѣхъ людѣй на все дѣбре научѣешъ:
 Якъ же наибѣльше одъ насъ на собѣ грѣхивъ
 маешъ?“

—Хочѣ святѣе письмѣ я читѣю,

Вась простяхъ людей на все добре-научаю;

А я все самъ недобре починаю.

Якъ я изъ города зъ Пырїтина, панове, вы-
казавъ,

Опрощенья зъ пан-отцёмъ и зъ нани-маткою
не бравъ;

И на свого старшого брата великій гнівъ по-
кладавъ.

И близькихъ сусидивъ хліба й соли безневинно
збавлявъ;

Диты маліи, вдовы старій стрёменемъ у грёды
штовхавъ;

Безпечно по улицяхъ конёмъ гулявъ;

Противъ церкви, дому Божого, произжавъ —

Шапки зъ себе не знимавъ.

За те, панове, великій грихъ маю.

Теперьъ погибаю!

Не есть се, панове, по сїнему морю хвїля
встае;

А есть се — мене отцёвська й матерїньська
молютва карае!

Кольобъ менё сїя

Хуртовїна злїя

Въ морі не втопила,

Одъ смерті молютва боронїла;

То знавъ бы я отця й матір̄ шановати, по-
важати!

То знавъ бы я старшого брата за ридного
батька почитати;

И сестру ридненьку за неньку у себе мати!“

То якъ ставъ попѳвичъ Олексій грихи свой
сповидати;

То стала злая хуртовина по синему морю
стихати;

Судна козацькій до-горы, якъ рукамы, пиддймала;
До Тендера острова прибывала.

То вси тойди козакі дѳвомъ дывовали:.

Що по якому синему морю, по быстрой хвилі
потопали;

А ни одного козака зъ-межи вѳйска не втерѳлы!

Отъ - же тойди Олексій Поповичъ изъ судна
выхожае,

Бере святее письмо въ руки, читае,

И всихъ добрыхъ людей на все добре навчае,

До козакѳвъ промовѳе:

„От-тымъ бы-то, панѳве, треба людей по-
важати,

Пан-отця и пани-матку добре шановати!

Во котѳрый чоловікъ тее уробѳе.

Повикъ той счита собѳ мае.

Смертѣльный мечъ того мишае,
 Отцѣва й мѣтчина молѣтва зо-дна моря выймае:
 Одъ грихѣвъ смертѣльныхъ дѣшу откупляе;
 На поли й на мѣри на поможъ помагае!“

ДУМА ПРО МАРУСЮ ПОПИВНУ БОГУСЛАВКУ.

Що на свѣмѣ мѣри,
 На камени билѣнькому,
 Тамъ стояла темнѣця каменнѣя.

Що у тѣй-то темнѣци пробувало симъ-сотъ ко-
 закивъ,

Бѣдныхъ невѣльничкивъ.

То вони тридцѣть литъ у невѣли пробувають.
 Бѣжого свѣту, сонця правѣдного у вѣчи собѣ
 не выдають.

То до ихъ дивка бранка,
 Маруся, попивна Богуславка,
 Прихождае,
 Словами промовляе:
 „Гей козаки,
 Вы, бѣднѣ невѣльнички!“

Угадайте, що въ нашої земли Христѣянскѣй за
 дѣнь тепѣра?“

Що тоді бідни невольники зачували,
 Дівку бранку,
 Марусю, попивну Богуславку,
 По ричахъ пизнавали,
 Словами промовляли:
 „Гей ты дівко бранко,
 Марусю, попівно Богуславко!
 Чому мы можемъ знати,
 Що въ на́шій землі Христия́нській за дeнь тепeра?
 Що тридцять литъ у нево́ли пробува́емъ,
 Бо́жого світу, со́нця пра́ведного у вічи собі
 не вида́емъ.

То мы не можемо знати,
 Що въ на́шій землі Христия́нській за дeнь те-
 пeра.“

Тоді дівка бранка,
 Маруса, попівна Богуславка,
 Тее зачуває,
 До козаківъ словами промовляє:
 „Ой коза́кы,
 Ви, бідніи невольники!
 Що сéгодня у на́шій землі Христия́нській Ве-
 ликодная субо́та,
 А за́втра святый пра́зникъ, роковий дeнь Ве-
 ликъ - дeнь.“

То тоді то козаки тée зачувáлы,
 Вільмь лицёмь до сырѳи земли припадáлы,
 Дівку брáнку,
 Марусю. попівну Богуслáвку,
 Кляты-прокляты:
 „Та бодáй ты, дівко брáнко.
 Марусю, попівно Богуслáвко,
 Щáстя й доли соби не мáла,
 Якъ ты намъ святый прáзникъ, роковий день Ве-
 лыкъ-день сказáла!“

То тоді дівка брáнка,
 Маруся, попівна Богуслáвка.
 Тée зачувáла,
 Словами промовляла:
 „Ой козаки,
 Ви, бидни невѳольныки!
 Та не лáйте менé, не проклянайте;
 Бо якъ бúde нашъ панъ Турецький до ме-
 чéти вылизкáты.

То бúde мені, дівци брáнци,
 Маруси, попівни Богуслáвци,
 На рúки ключі отдавáты;
 То бúду я до темныци прихождáты,
 Темныцю видмикáты,

Васъ всихъ, біднихъ невольныкивъ, на волю
випуска́ты. “

То на святій прѣзныкъ, роковий дєнь Ве-
лькѣ-дєнь,

Ставъ пань Турецкій до мечѣти виізжаты

Ставъ дівци брѣнци,

Маруси. попівни Богуславци,

На рѣки ключи отдавати.

Тойдї дівка брѣнка,

Маруся, попівна Богуславка,

Добре дбае —

До темнїци приходяе,

Темнїцю оддыкае,

Всихъ козакївъ,

Бідныхъ невольныкивъ,

На волю выпускае,

И слова́мы промовляе:

„Ой козаки,

Ви, бідниі невольныки!

Кажу я вамъ, добре дбайте,

Въ городї Християнські утикайте;

Тїльки прошу я васъ, одного́ города Богуслава
не минайте.

Моєму бѣткови й мѣтери знати давайте:

Та нехай мїй бѣтько добре дбае,

Грунтівъ, великихъ маєтківъ нехай не збуває,
 Великихъ скарбівъ не збирає,
 Та нехай менé, дивки бранки,
 Марусі, попівны Богуславки
 Зъ неволи не выкупає;
 Бо вже я потурчылась, побусурменьлась,
 Для рѣскоши Турецької,
 Для лакомотва нещасного!"

Ой вызволи, Боже, насъ всихъ, бідныхъ не-
 вольниківъ.

Зъ тяжкої неволи,
 Зъ віры бусурменської,
 На ясни зѣри,
 На тихи вѣды,
 У край веселый,
 У мѣръ хрещеный!
 Вислухай, Боже въ прозьбахъ щирыхъ,
 У нещасныхъ молитвахъ
 Насъ, бідныхъ невольниківъ!

НАРОДНІ ПОСЛОВИЦІ.

Аби були побрязкачі,
То будуть и послухачі.

Аби мьні місяць свитівъ; а зѣри я й
кулакѡмъ достану.

Або ты, тату, йды по дрѡва.
А я буду дома;
Або жъ я буду дома.
А ты йды по дрѡва.

Брехнёю увѣсь свить пройдешь — та на-
задъ не вернешя.

Гѡсти першого дня — зѡлото;
Другого — сриблѡ;
А третѡго — мидь.
Хочь додѡму идь!

Богато панивъ — а на грѣблю й нікому.

Заставь дуриго Богу моли́тця — то винь
и лобъ пробьё.

Зъ брехни́ не чруть —
Та ви́ры би́нигь не-ймають.

Зъ дужымъ — не борись;
А зъ багатымъ — не судись.

Кому-кому, а кучо́му буде!

Казавь пань:
Кожухъ дамь —
Та й сло́во ёго тёпле.

Ледачо́му живо́тови — и пироги ва́дятъ.

Не вирь
То звирь:
Хочь не вку́сыть — то злякае.

